

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy a soudců Radovana Suchánka a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatele **JUDr. Z. J.**, advokáta, proti usnesení Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2 ze dne 8. srpna 2018 sp. zn. 2 ZT 75/2018, za účasti **Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2**, jako účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2 ze dne 8. srpna 2018 sp. zn. 2 ZT 75/2018 bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní a jinou právní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 2 ze dne 8. srpna 2018 sp. zn. 2 ZT 75/2018 se ruší.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí s tvrzením, že jím byla porušena jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) ve spojení s čl. 1 odst. 1 a čl. 96 odst. 1 Ústavy.

2. Z obsahu vyšetřovacího spisu Policie České republiky, Obvodního ředitelství policie Praha 2, Odboru hospodářské kriminality, 3. oddělení (dále jen „policejní orgán“), se podává, že policejní orgán zahájil dne 12. 4. 2017 pod č. j. KRPA-104320-2/TČ-2017-001293 podle § 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), na základě oznámení stěžovatele úkony trestního řízení ve věci přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“).

3. Usnesením policejního orgánu ze dne 23. 10. 2017 č. j. KRPA-104320-37/TČ-2017-001293 byla podle § 159a odst. 1 tr. řádu uvedená trestní věc odložena s tím, že nejde o podezření ze spáchání trestného činu a není na místě věc vyřídit jinak.

4. Proti usnesení policejního orgánu podal stěžovatel jako poškozený dne 25. 10. 2017 stížnost, na základě které Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2 (dále jen „obvodní státní zastupitelství“) usnesením ze dne 15. 12. 2017 č. j. 2 ZN 2554/2017-27 podle § 149 odst. 1 tr. řádu rozhodnutí policejního orgánu zrušilo a podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. řádu policejnímu orgánu uložilo, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

5. Usnesením policejního orgánu ze dne 6. 4. 2018 č. j. KRPA-104320-66/TČ-2017-001293 bylo podle § 160 odst. 1 tr. řádu zahájeno trestní stíhání E. S. jako obviněného ze spáchání přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku. Opis usnesení byl stěžovateli doručen přípisem ze dne 6. 4. 2018.

6. Usnesením obvodního státního zastupitelství ze dne 16. 5. 2018 sp. zn. 2 ZT 75/2018 bylo ke stížnosti obviněného podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. řádu rozhodnutí policejního orgánu zrušeno a bylo mu uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

7. Usnesením policejního orgánu ze dne 11. 7. 2018 č. j. KRPA-104320-97/TČ-2017-001293 pak byla podle § 159a odst. 1 tr. řádu odložena věc podezření ze spáchání přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku podle § 227 tr. zákoníku, kterého se mohl dopustit E. S. jednáním popsáním ve výroku, mimo jiné tím, že v řízení před soudním exekutorem JUDr. Ivo Luhanem, pověřeným vedením exekuce podle vykonatelného elektronického platebního rozkazu obvodního soudu ze dne 24. 5. 2016 č. j. EPR 100992/2016 oprávněného (stěžovatele) v rámci exekuce vedené Exekutorským úřadem pro Prahu 1 pod sp. zn. 099 Ex 2531/16 k vymožení částky 21 600 Kč s příslušenstvím, odmítl splnit zákonnou povinnost učinit pravdivé prohlášení o svém majetku a bez omluvy se nedostavil do sídla exekutora k soudnímu úkonu nařízenému na 5. 4. 2017.

8. Proti uvedenému rozhodnutí podal stěžovatel stížnost, kterou obvodní státní zastupitelství napadeným usnesením podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. řádu zamítlo s tím, že byla podána osobou neoprávněnou. Své rozhodnutí odůvodnilo zjištěním, že u přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku je poškozeným stát, nikoliv osoba oprávněného v rámci exekučního řízení. Je tak zřejmé, že stěžovatel není oprávněn podat si v rámci trestního řízení stížnost.

II.

Argumentace stěžovatele

9. Stěžovatel rekapituluje průběh řízení před orgány činnými v trestním řízení, přičemž uvádí, že proti poslednímu rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci podal včasnou a přípustnou stížnost, kterou posléze doplnil. Podle jeho názoru neobstojí závěr napadeného usnesení, že objektem skutkové podstaty trestného činu podle § 227 tr. zákoníku je zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci, aby mohly náležitě zjistit existenci majetku a jeho případný rozsah pro účely exekučního řízení, a že poškozeným je tak stát. Má za to, že jde o trestný čin proti majetku, takže jeho objektem je zájem na ochraně majetku, nikoliv řádná činnost orgánů veřejné moci, a poškozeným je exekuční věřitel. Připomíná, že v průběhu řízení vykonával práva poškozeného podle trestního řádu a jelikož mu byl doručen i opis rozhodnutí o odložení věci, napadl jej v souladu s poučením opravným prostředkem. Tím, že obvodní státní zastupitelství odmítlo přezkoumat postup policejního orgánu, zasáhlo do jeho práva zaručeného

v čl. 36 a násl. Listiny a popřelo též zásadu dvojinstančnosti řízení. Napadené rozhodnutí pro něj bylo překvapivé

III.

Vyjádření účastníka řízení

10. Obvodní státní zastupitelství nad rámec odůvodnění napadeného usnesení odkázalo na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018 sp. zn. 5 Tdo 770/2018, v němž bylo konstatováno, že objektem skutkové podstaty trestného činu podle § 227 tr. zákoníku je zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci, a že poškozeným je stát. Poukázalo i na obdobný případ řešený Ústavním soudem usnesením ze dne 18. 12. 2008 sp. zn. I. ÚS 1436/08 (dostupným jako všechna rozhodnutí Ústavního soudu na <http://nalus.usoud.cz>). Připomnělo, že jestliže poškozený nemá ústavně zaručené právo na to, aby byl trestně stíhán ten, kdo mu způsobil škodu, tím spíše nemá ústavně zaručené právo, aby byl někdo trestně stíhán určitým způsobem. V trestním řízení nejde v první řadě o právo poškozeného či jakékoli jiné osoby, ale o právo a věc státu, aby ve veřejném zájmu bylo stíháno a odsouzeno jednání, které zákon označuje za trestné. Nepřiznáním postavení poškozeného tak nemohlo být jakkoli zasaženo do ústavních práv stěžovatele. Způsobení škody na cizím majetku není zákonným znakem skutkové podstaty přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku a i z praktických důvodů je vyloučeno, aby taková škoda byla vyčíslena. Nadto poukázalo na nikoli vysokou exekučně vymáhanou částku, takže exekutor nepochybně mohl zjistit majetek povinného dostačující k uspokojení stěžovatele i jinými způsoby. Závěrem vysvětlil, že před vydáním napadeného rozhodnutí bylo stěžovateli postavení poškozeného přiznáno nesprávně.

11. V replice na vyjádření obvodního státního zastupitelství stěžovatel nad rámec argumentace uplatněné v ústavní stížnosti uvádí, že zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci není jediným objektem trestného činu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku, což vyvozuje z toho, že dříve bylo totožné jednání trestné podle § 256 odst. 1 písm. d) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, jako trestný čin poškození věřitele. Poukázal též na odlišnosti od případu řešeného Nejvyšším soudem pod sp. zn. 5 Tdo 770/2018. Podle názoru stěžovatele nebylo obvodní státní zastupitelství oprávněno odmítnout stížnost ani s ohledem na § 142 odst. 1 tr. řádu.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo napadené rozhodnutí vydáno, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je advokátem, který podle stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2015 sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/2015 (ST 42/79 SbNU 637) nemusí být zastoupen jiným advokátem. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu).

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Po zvážení stížnostních námitek a obsahu příslušného spisového materiálu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

14. Ústavní soud posoudil ústavní stížnost z hlediska kompetencí daných mu Ústavou, tj. z pozice soudního orgánu ochrany ústavnosti, který není další instancí v systému obecného soudnictví ani soudem nadřazeným obecným soudům a obdobně i dalším orgánům veřejné moci (čl. 83 a čl. 91 odst. 1 Ústavy). Do jejich rozhodovací pravomoci je oprávněn zasahovat pouze za předpokladu, že není postupováno v souladu s principy obsaženými v hlavě páté Listiny.

15. Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že zasahování do rozhodování orgánů činných v přípravném řízení Ústavní soud považuje, s výjimkou situací mimořádných, za všeobecně nepřípustné, případně nežádoucí (srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 62/95 ze dne 30. 11. 1995, usnesení sp. zn. IV. ÚS 316/99 ze dne 6. 9. 1999, usnesení sp. zn. I. ÚS 486/01 ze dne 11. 12. 2001, usnesení sp. zn. IV. ÚS 213/03 ze dne 21. 11. 2003, usnesení sp. zn. IV. ÚS 262/03 ze dne 30. 6. 2003 a další). Jeho kasační intervence má své místo pouze v případech, kdy se postup orgánů činných v trestním řízení zcela vymyká ústavnímu, resp. zákonnému procesně právnímu rámci a jím založené vady, případně jejich důsledky, nelze v soustavě orgánů činných v trestním řízení, zejména obecných soudů, již nikterak odstranit (srov. usnesení sp. zn. III. ÚS 674/05 ze dne 25. 1. 2006).

16. Stěžovatel argumentuje primárně porušením práva na soudní a jinou právní ochranu, k němuž mělo dojít postupem obvodního státního zastupitelství při vydání napadeného rozhodnutí, kterým byla zamítnuta jeho stížnost proti usnesení policejního orgánu o odložení věci podezření ze spáchání trestného činu s odůvodněním, že není osobou oprávněnou k podání tohoto řádného opravného prostředku, čímž mu byla odňata do té doby přiznaná práva poškozeného.

17. Ústavní soud zdůrazňuje, že kromě zjevného a neodůvodněného vybočení z výkladového nebo aplikačního standardu, jenž je v soudní praxi obecně respektován, je protiústavní i přílišný formalismus při výkladu norem podústavního práva.

18. Podstatou posuzovaného případu je otázka, zda měla být stížnost stěžovatele proti usnesení policejního orgánu, kterým odložil trestní věc podezření ze spáchání trestného činu, řešena věcně či zda bylo na místě ji zamítnout z důvodu, že byla podána osobou neoprávněnou. Zatímco obvodní státní zastupitelství dospělo k závěru, že k podání opravného prostředku není stěžovatel oprávněn, když mu nepřiznal postavení poškozeného, stěžovatel vyslovuje přesvědčení opačné, které vyvozuje jednak z dosavadního postupu v řízení, kdy s ním bylo jednáno jako s poškozeným, a jednak z povahy skutkové podstaty trestného činu, z něhož byl Evžen Starý policejním orgánem obviněn.

19. S obvodním státním zastupitelstvím lze souhlasit v tom, že trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku, upravený v § 227 tr. zákoníku v hlavě páté zvláštní části trestního zákoníku mezi trestnými činy proti majetku, je oproti jiným majetkovým trestným činům specifickým typem trestné činnosti, neboť zákonodárce

tímto ustanovením chrání především zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci, aby mohly náležitě zjistit existenci majetku a jeho případný rozsah pro účely soudního či jiného obdobného řízení (viz obvodním státním zastupitelstvím poukazované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 770/2018). Není však současně pochyb o tom, že jeho druhotným objektem je i majetek, což vyplývá ze systematického zařazení do části páté zvláštní části tr. zákoníku, nadepsané jako „trestné činy proti majetku“. To lze vyvodit i z toho, že totožné jednání bylo dříve trestné podle § 256 odst. 1 písm. d) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zákon“), jako trestný čin poškozování věřitele, kdy šlo o postih za maření možnosti orgánů veřejné moci a věřitele náležitě zjistit majetkové poměry povinné osoby. Protože znění § 227 tr. zákoníku v podstatě odpovídá dřívější právní úpravě v § 256 odst. 1 písm. d) tr. zákona (nyní je trestní postih koncipován obecněji), objektem trestného činu podle § 227 tr. zákoníku je tak nejen zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci, nýbrž odvozeně také zájem věřitele na úplném zjištění majetku dlužníka. Neobstojí proto závěr Obvodního státního zastupitelství, že objektem skutkové podstaty trestného činu je pouze zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci, aby mohly náležitě zjistit majetek dlužníka, a že poškozeným je tak stát, nikoli stěžovatel jako věřitel, neboť i on měl zájem na úplném a pravdivém prohlášení tohoto dlužníka o svém majetku. Z tohoto důvodu navrhl nejen exekuci, ale i prohlášení o majetku, která dlužník zmařil. Protože byl jako exekuční věřitel nekonáním dlužníka poškozen, podal na něj také trestní oznámení pro podezření ze spáchání přečinu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku.

20. V posuzované věci nelze odhlédnout ani od toho, že v celém řízení předcházejícím vydání napadeného rozhodnutí stěžovatel vykonával práva poškozeného podle tr. řádu. Obvodnímu státnímu zastupitelství adresoval oznámení o skutečnostech, nasvědčujících spáchání trestného činu, u policejního orgánu podal vysvětlení, k jeho stížnosti bylo první usnesení policejního orgánu o odložení věci obvodním státním zastupitelstvím zrušeno a policejnímu orgánu bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl, jako poškozenému mu bylo v souladu s § 160 odst. 2 větou druhou tr. řádu doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání Evžena Starého, policejní orgán mu podle § 65 odst. 1 tr. řádu umožnil prostudovat spisový materiál, obdržel i druhé usnesení policejního orgánu o odložení věci, v němž byl poučen o možnosti podat stížnost. Jeho včasná a přípustná stížnost však byla překvapivě stejným státním zastupitelstvím, které na základě jeho první stížnosti původní rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci zrušilo, zamítnuta s tím, že stěžovatel není poškozeným, a proto mu nepřísluší procesní práva podle tr. řádu.

21. Vykonával-li stěžovatel od samého počátku trestního řízení práva, která tr. řád poškozenému přiznává, a orgány činné v trestním řízení s ním takto jednaly, přijímaly jeho podání a věcně o nich rozhodovaly, aniž by jej upozornily na to, že nemá postavení poškozeného, přičemž i výkladem hmotněprávních norem podústavního práva lze jeho oprávnění dovodit, jeví se postup obvodního státního zastupitelství, které mu v napadeném usnesení postavení poškozeného nepřiznalo, jako formální a překvapivý. Nepřijetím stížnosti stěžovatele k meritornímu projednání tak bylo porušeno jeho ústavní právo na soudní a jinou právní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

22. Argumentuje-li obvodní státní zastupitelství ve vyjádření k ústavní stížnosti rozhodnutími Ústavního soudu řešícími postavení poškozeného v trestním řízení,

z obsahu ústavní stížnosti vyplývá, že stěžovatel se v ní nedomáhá obvinění Evžena Starého, ale dodržení svých procesních oprávnění podle tr. řádu, která mu byla do okamžiku vydání napadeného usnesení přiznána. Kasačním nálezem tedy Ústavní soud nijak nepředjímá samotný výsledek řízení zahájeného na základě oznámení stěžovatele.

23. Z výše vyložených důvodů Ústavní soud napadené usnesení obvodního státního zastupitelství podle § 82 odst. 1 a 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 28. května 2019

Josef Fiala
předseda senátu